

Uzaklaşılması Zorunlu Olan Mescid-i Dırarların Niteliği

Ebu Basîr et-Tartûsî

Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla...

Hamd Allah'a özgüdür. O'na hamd eder, O'ndan yardım ister ve O'ndan bağışlanma dileriz. Nefislerimizin şerrinden, yaptıklarımızın kötülüklerinden O'na sığınırız. Allah kime hidayet verirse onu saptıracak yoktur. Kimi de saptırırsa onu doğru yola sevk edecek biri bulunmaz. Allah'tan başka hiçbir (hak) ilahın olmadığına, Onun tek ve ortağı bulunmadığına şahitlikte bulunur, Hz. Muhammed *sallallâhu aleyhi ve sellem*'in O'nun kulu ve Rasûlü olduğuna tanıklık ederiz.

Ey gökleri ve yeri yaratan, gizliyi ve açığı bilen, Cebrâil, Mikâil ve İsrâfil'in rabbi olan Allah'ım! Anlaşmazlığa düştükleri şeyler hususunda kulların arasında hüküm verecek olan sensin. İhtilaf edilen meselelerde bizleri doğru yola ilet. Hiç şüphesiz ki sen dilediğin kimseleri doğru yola iletirsin.

Son günlerde Müslümanların kaçınması gereken dırar mescitleri ve bu mescitlerin nitelik ve amaçları hakkında oldukça çok söz söylenmeye başlandı. Kimileri ilmi verilere göre kimileride ilimsizce bu işe daldılar. Onlardan bazıları ifrata, aşırılığa ve katı bir tutuma meylederek delil olma özelliği bile olmayan bazı zan ve şüphelerle Müslümanların mescitlerine "Mescid-i Dırar" hükmü vererek bu mescitlerde namaz kılmanın caiz olmayacağını söylediler. Bu görüş Müslümanların ibadet, ahlak ve davranışlarına olumsuz bir şekilde yansiyarak hem Cuma ve cemaat namazları terk edildi hem de -batı ülkelerinde yok edilmeye çalışılmasına rağmen- mescitlerden uzaklaşıldı. Artık durum öyle bir hal aldı ki onlardan birisine -mescidin çok yakınında bulunmasına rağmen- niçin mescitleri ve cemaati terk ettiğini sorsan hiç çekinmeden onların dırar mescidi olduğunu ve burada namaz kılmanın caiz olmadığını söylemesi çok alışık bir duruma geldi.

Mesele sadece o kişilerin mescitleri terk edilmeleriyle kalsaydı, ortada yine çok problem olmazdı. Fakat iş bununla da kalmadı üstüne üstük konu hakkında kendileri gibi düşünmeyen ve kendileriyle aynı görüşü paylaşmayan kardeşlerini kötümeye, onlara gevşeklik, ihmalkârlık ve benzeri cerh suçlamaları isnat etmeye kadar vardı ve zannınca dırar olan mescitleri terk edene dek onlara bu suçlamaları isnat etmeye devam etti. İş bununla da bitmedi, daha da tehlikeli bir boyut alarak gençlerin namaz ve ibadetlerinin sıhhati hususunda şüphe etmesine kadar vardı.

İşte bu sebeplerin hepsi, ifrat ve tefrit ehli kimselerin tüm görüş ve değerlendirmelerinden uzak bir şekilde konu hakkında yazı yazmaya ve meseleyi araştırmaya bizleri sevk etti. Allah'tan doğruya ve hakka isabet etmeyi diliyorum. Konu hakkında doğruya isabet edersem bu, yüce Allah'ın engin lütuf ve rahmetindendir. Hata edersem bu da nefsimden ve şeytandandır. Yüce Allah'a iltica ediyor ve ondan af diliyorum.

Varlıklar hakkında hüküm vermek başkasının değil, sadece Allah ve Rasûlünün hakkıdır. Bu (nu Allah ve Rasûlüne havale etmek) tevhidin ve imanın sıhhat şartlarındandır. Rabbimiz şöyle buyurur:

"Bir şey hakkında ihtilaf ederseniz, -eğer gerçekten Allah'a ve Âhiret gününe iman ediyorsanız- onu Allah'a ve Peygamber'e havale edin..." (Nisa, 59)

"Hayır, Rabbine andolsun ki aralarında çıkan ihtilaflarda seni hakem kılıp sonra da verdiği hükümden içlerinde hiçbir sıkıntı duymaksızın (ona) tam manasıyla teslim olmadıkça iman etmiş olmazlar." (Nisa, 65)

Bizler, Rabbimizin konu hakkında ne dediğini, mescid-i dırar hakkında nasıl bir hüküm verdiğini, mescid-i dırarın ne olduğunu, nitelik ve fonksiyonlarını, amaç ve gayelerini ve hangi mescitlere "dırar" hükmü verileceğini bilebilmek için söz konusu meseleyi Kur'an ve Sünnete havale etme noktasında kendimizi zorunlu hissediyoruz.

Konu hakkında Rabbimiz şöyle buyurur:

“(Savaşa katılmayanlardan bir grup İslâm’a ve Müslümanlara) zarar vermek, küfrü pekiştirmek, iman edenler arasında ayrılık tohumu ekmek ve daha önce Allah’a ve Peygamber’e karşı savaşmış birini gözetleme amacı ile bir mescit yaptılar. Onlar: «İyilikten başka bir amacımız yoktu» diye yemin edeceklerdir. Oysa Allah şahittir ki, onlar yalan söylüyorlar. (Bundan böyle artık) o mescidin içinde asla namaz kılma! İlk günden takva üzere kurulan mescit (Kuba Mescidi) içinde namaz kılman elbette daha uygundur. Onda temizlenmeyi seven adamlar vardır. Allah da çok temizlenenleri sever.” (Tevbe, 107, 108)

Konunun daha iyi anlaşılabilmesi için ayetlerin iniş sebebini ve kimler hakkında indiğini zikretmemiz kaçınılmazdır.

Tefsir kitaplarının hepsi bu ayetlerin, kendisini Allah ve Rasûlü ile savaşmaya adanmış ve Rasûlullah *sallallâhu aleyhi ve sellem* aleyhinde açılan her savaşa mutlaka iştirak etmiş olan bir adam hakkında indiği hususunda görüş birliği içindedir. Bu adamın adı “Ebu Âmir er-Râhib”tir. Rasûlullah *sallallâhu aleyhi ve sellem* onu “fâsık” diye adlandırmıştır.¹

Bu adam, Rasûlullah *sallallâhu aleyhi ve sellem* ile savaşmak için yardımını talep ederek Rum kralı Herakliyus’a sığınmıştı. Medine de bulunan münafık dostlarına Rum ordusuyla beraber kendi gelişini gözetlemek ve zarar vermek amacıyla bir mescit yapmaları için haber gönderdi. Onun Medine’de ki dostlarının sayısı on iki idi. O, Medine de inşa ettireceği mescidi Allah ve Rasûlü ile savaş yapmak için bir üs olarak kullanmanın yanı sıra ayet-i kerimenin zikrettiği ve bizimde biraz açarak anlatmaya çalışacağımız diğer amaçlar içinde kullanacaktı. Şimdi ilim ehlinin ve tefsircilerin bu ayet hakkındaki sözlerini nakledeyim.

İmam Taberî der ki:

“Bu ayetin yorumu şu şekildedir: O münafıklar Rasulullah *sallallâhu aleyhi ve sellem*’in mescidine zarar vermek, Peygambere muhalefet ederek Allah’ı inkâr etmek ve müminlerin arasını ayırmak için bir mescit yaptılar. Bu ise bazısı orada bazısı da Rasulullah *sallallâhu aleyhi ve sellem*’in mescidinde namaz kılmak sureti ile meydana gelecek ve sonunda anlaşmazlığa düşerek ayrılacaklardı.

“Allah’a ve Peygamber’e karşı savaşmış birine gözetleme yeri yapmak amacı ile...” Yani Allah ve Rasulüne muhalefet eden, onlara karşı kâfirlik eden ve Allah’ın peygamberi ile savaşan kâfir Ebu Âmir’i gözetlemek amacı ile...

“Daha önce Allah’a ve Peygamber’e karşı savaşmış” yani o mescidi yapmalarından önce savaşmış. Olay şöyle gerçekleşmişti: Ebu Âmir Rasulullah *sallallâhu aleyhi ve sellem* ile çarpışmak için ordular tertip etmişti. Allah (cc) onu perişan edince krallarından Rasûlullahâ karşı yardım isteyerek Rumlara katıldı. (Orada bulunduğu esnada) Mescid-i dırarda ki yarenlerine bir mektup yazdı ve onlara kendilerine döndüğü zaman namaz kılabilceği bir mescit bina etmelerini emretti. Onlarda bunu yerine getirdiler. İşte Allah-u Teâlâ’nın “Allah’a ve Peygamber’e karşı savaşmış birine gözetleme yeri yapmak amacı ile...” kavlinin manası budur.

İbn-i Abbas *radiyallâhu anh*’den şöyle rivayet edilmiştir:

“Ensardan bir gurup insan bir mescit inşa etti. Ebu Âmir onlara,

- Mescidinizi yapın ve gücünüz miktarınca silah ve kuvvet hazırlayın. Ben şimdi Bizans kralı Herakliyus’a gidiyorum. Bizanslılardan bir ordu ile tekrar gelecek ve Muhammed ve ashabını (Medine’den) çıkaracağım, dedi. Onlar mescidin yapımını tamamladıklarında Rasûlullah *sallallâhu aleyhi ve sellem*’e gelerek:

- Ey Allah’ın Rasûlü! Biz mescidimizin inşasını tamamladık. Senin orada namaz kılmanı ve bizlere hayır duada bulunmanı arzuluyoruz” dediler. Bunun üzerine Allah-u Teâlâ “O mescidin içinde asla namaz kılma!” ayetini inzal buyurdu.

¹ Sözü geçen bu adam, Uhud günü cünüb olarak şehid olan ve cenabetliğinin gitmesi için melekler tarafından yıkanan Hanazala *radiyallâhu anh*’ın babasıdır. (Mütercim)

İbn-i Abbas der ki: “Allah'a ve Peygamber'e karşı savaşmış birisi...” ile kastedilen; onlar içerisinde kendisine ‘Ebu Âmir’ denilen birisidir. O, Rasulullah *sallallâhu aleyhi ve sellem*’e karşı harp ilan etmiş birisi idi. (Yardım talep etmek amacı ile) Herakliyas’a gitti. Geride kalanlar onun dönerek bu mescitte namaz kılmasını gözetlemeye başladılar. Onun Rasulullah *sallallâhu aleyhi ve sellem*’e galip geleceğini zannediyorlardı. Oysa o Allah ve Rasûlüne harp ilan etmek amacı ile Medine’den ayrılmıştı.

İmam Mücahid der ki: “Mescidi bina edenler münafıklardı. Gözetledikleri kimse de Ebu Âmir er-Râhib idi.”²

İbn-i Kesir der ki:

“Bu âyetlerin nüzul sebebi şöyledir: Allah Rasûlü *sallallâhu aleyhi ve sellem*’in Medine’ye gelmesinden önce orada Hazrec kabilesinden Ebu Âmir er-Râhib isminde birisi vardı. Câhiliye devrinde Hristiyan olmuş, kitap ehlinin ilmini okumuş ve câhiliye devrinde ibâdet etmiş olup Hazrec kabilesi içinde büyük bir yer sahibiydi. Allah Rasûlü *sallallâhu aleyhi ve sellem* muhacir olarak Medine’ye gelip müslümanlar onun etrafında toplandığı, İslâm kelimesi en yüce olduğu ve Allah-u Teâlâ Bedir günü onları üstün kıldığında, melun Ebu Âmir kininden çatlayacak dereceye geldi ve düşmanlığını izhâr ederek bunu açığa vurdu. Sonunda Mekke’de ki Kureyşli müşriklere, kaçıp gitti. Onları Allah Rasûlü *sallallâhu aleyhi ve sellem*’e karşı harbe teşvik etti.

Arap kabilelerinden onlara muvafakat edenler toplanıp ta Uhud senesinde müslümanlara karşı çıktıkları zaman müslümanların başına gelenler gelmiş, Allah onları imtihan etmiş ve sonuçta güzel akıbet müttakîlerin olmuştu. Bu fâsık, her iki saf arasına çukurlar kazmıştı. Allah Rasûlü *sallallâhu aleyhi ve sellem* o gün bunlardan birine düşmüş ve yaralanmıştı. Yüzü yaralanmış, sağ alt çenesinin ön dişi kırılmış, başı yaralanmıştı.

Mekke’ye kaçmadan önce Allah Rasûlü *sallallâhu aleyhi ve sellem* onu Allah’a çağırıp, ona Kur’an okumuştur. O ise müslüman olmamakta diretmiş inâd etti. Hz. Peygamber uzak bir yerde kovulmuş olarak ölmesi için ona beddua etti de bedduası ona ilişti.

Uhud da iş bitip de Allah Rasûlü *sallallâhu aleyhi ve sellem*’in durumunun devamlı bir yükselme içinde olduğunu görünce; Ebu Âmir, Hz. Peygambere karşı yardım istemek üzere Rûm kralı Herakliyas’a gitti. Herakliyas, ona vaat de bulunup ümit verdi. O da Herakliyas’un yanında (bir süre) ikamet etti. Orada iken kendi kavmi olan Ensâr’dan nifak ve şüphe içinde bulunan bir gruba yazı yazarak onlara bir takım vaatlerde bulundu. Allah Rasûlü *sallallâhu aleyhi ve sellem* ile savaşacak bir ordu ile birlikte onların yanına geleceğini ve onu mağlub edeceğini bildirerek durumu tersine çevireceği konusunda onları ümitlendirdi.

Mektuplarını iletme üzere kendisinin yanından gelecek kimselerin sığınabilmesi için bir sığınak yapmalarını emretti. Burası daha sonra onların yanına geldiğinde onun için bir gözetleme yeri olacaktı. Kubâ mescidi civarında bir mescit inşâsına başladılar. Yapılarını kurup sağlamlaştırdılar. Bu işi Hz. Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem*’in Tebûk’e çıkışından önce bitirdiler ve Allah Rasûlü’nün gelerek mescitlerinde kılacağı namazla bu mescidi makbul saydığına delil olarak kullanmak üzere gelmesini ve mescitlerinde namaz kılmasını istediler. Bu mescidi sadece içlerindeki zayıf ve hastalıklıların soğuk ve yağmurlu gecelerde namaz kılmaları için yaptıklarını söylediler.

Allah-u Teâlâ peygamberini orada namaz kılmaktan korudu da: “Şimdi biz sefere çıkmak üzereyiz. Fakat Allah dilerse döndüğümüzde, buyurdu. Allah Rasûlü *sallallâhu aleyhi ve sellem* Tebûk’tan Medine’ye dönmek üzere yola çıktığında, onlarla arasında bir gün ya da günün bir bölümü kadar zaman kalmışken “Mescid-i Dırâr” la ilgili vahiy geldi ve bu mescidi bina edenlerin, bu mescitleriyle ilk günden takva üzerine kurulmuş olan Kubâ mescidindeki mü’minlerin cemâatini bölme ve küfür maksadı taşıdıkları bildirildi. Allah Rasûlü Medine’ye gelişinden önce bu mescidi yıkmak üzere adam gönderdi.

Nitekim Ali b. Ebu Talha, İbn-i Abbâs *radıyallâhu anh*’ın şöyle dediğini söyler: Bunlar Ensardan bir gruptur. Bir mescit inşa ettiler. Ebu Âmir onlara:

² Buraya kadar ki nakiller İmam Taberî’nin tefsirinden alıntılanmıştır.

- Mescidinizi yapın ve gücünüz miktarınca silah ve kuvvet hazırlayın. Ben şimdi Bizans kralı Herakliyus'a gidiyorum. Bizanslılardan bir ordu ile tekrar gelecek ve Muhammed ve ashabını (Medine'den) çıkaracağım, dedi. Onlar mescidin yapımını tamamladıklarında Rasûlullah *sallallâhu aleyhi ve sellem*'e gelerek:

- Ey Allah'ın Rasûlü! Biz mescidimizin inşasını tamamladık. Senin orada namaz kılmanı ve bizlere hayırdüada bulunmanı arzuluyoruz" dediler. Bunun üzerine Allah-u Teâlâ **"O mescidin içinde asla namaz kılma!"** ayetini inzal buyurdu.

Bu, Saîd b. Cübeyr, Mücâhid, Urve b. Zübeyr, Katâde ve birçok âlimden rivayet edilmiştir."³

İmam Kurtubî der ki:

"Allah-u Teâlâ'nın **"Daha önce Allah'a ve Peygamber'e karşı savaşmış birine gözetleme yeri yapmak amacı ile bir mescit yaptılar"** ayeti ile kastedilen kişi Rahip Ebû Âmir'dir. Kendisini ibadete vermiş olması ve ilim araştırmasından dolayı ona "Rahip" adı verilmiştir. Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem*'in bu konudaki bedduası sebebiyle, "Kennesrîn" denilen yerde kâfir olarak ölmüştür. Çünkü o, Peygmaber *sallallâhu aleyhi ve sellem*'e: "Seninle çarpışan ne kadar kavim görürsem, mutlaka ben de onlarla birlikte sana karşı savaşacağım" demişti.

Rasûlullah *sallallâhu aleyhi ve sellem* ile olan savaşını Huneyn gününe kadar devam ettirdi. Hevazin kabilesi Huneyn günü bozguna uğrayınca yardım istemek üzere Bizanslılara gitti. Münafıklara da şu haberi gönderdi: "Gücünüz yettiği kadar güç ve silah hazırlığı yapın ve bir mescid inşa edin. Ben şimdi Kayser'in yanına gidiyorum, Bizanstan Muhammed'i Medine'den çıkarmak üzere bir ordu ile geleceğim. Bunun üzerine onlar da Dırar Mescidini inşa ettiler."⁴

İmam Taberî, İbn-i Kesîr ve Kurtubî'nin söylediklerinin benzerini ilim ehlinde ve tefsircilerden birçoğu da kitaplarında dile getirmiştir. Mescid-i Dırar hakkında nazil olan ayetlerin iniş sebebi hakkında sözü bu kadar uzatmaya bizi iten şey; okuyucunun, Rasûlullah *sallallâhu aleyhi ve sellem*'in yıkılmasını ve yakılmasını emrettiği mescidi dırarın tehlikesini ve bu mescidin ardına sığınarak çevrilen entrikanın boyutunun büyüklüğünü anlamasını sağlamaktır. Ki bu sayede -eğer herhangi bir karşılaştırma yapmak isterse- yapacağı kıyas ve karşılaştırma doğru bir sonuç versin.

Bu, Mescid-i Dırar hakkında araştırma ve inceleme yapmak isteyen herkes için gerçektende çok önem arz etmektedir.

Okuyucunun, Mescid-i Dırarı inşa edenlerin "münafıklar" olduğunu ve -İbn-i Kesîr'in de dediği gibi- bu mescidi beraberinde Bizans askerlerini getirecek olan Ebu Âmir'in gelişini gözetlemek için kendilerine oradan Rasûlullah *sallallâhu aleyhi ve sellem* ile harp etmeye gidecekleri bir sığınak ve üs olması amacıyla bina ettiklerini bilmesi gerekmektedir. Aynı şekilde okuyucunun -bazı makalelerde nakledildiği üzere- orayı bina edenin Ebu Âmir olmadığını da bilmesi gerekir.⁵

Yıkılmayı ve yakılmayı hak eden Mescid-i Dırar'ın tehlike boyutunu ortaya koyması açısından bu iki nakil arasında ki fark, basiret sahibi herkes için son derece açıktır.

Rasûlullah *sallallâhu aleyhi ve sellem*'in Yıkılmasını Emrettiği Mescid-İ Dırarın Görev ve Fonksiyonları

Mescid-i Dırarın görev ve fonksiyonları ayet-i kerimenin de işaret ettiği üzere dört nokta da özetlenir:

1) Zarar Vermek

Rabbimiz şöyle buyurur:

"(Savaşa katılmayanlardan bir grup İslâm'a ve Müslümanlara) zarar vermek... amacı ile bir mescit yaptılar."

³ Tefsîru'l-Kur'ani'l-Azîm, 2/402.

⁴ el-Câmi' li Ahkâmi'l-Kur'an, 8/257.

⁵ Yani orayı Ebu Âmir yapmış değildir. Doğru olan Ebu Âmir'in orayı yaptırdığıdır.

Ayet-i kerime de yer alan “ضَرَارًا=Dırarar” lafzı meful-u leh⁶ olarak gelmiştir. Buna göre mana şöyle olur: Onları bu mescidi yapmaya sevk eden şey; ilk gününden itibaren takva üzere bina edilen Kuba Mescidine (veya Rasûlullah *sallallâhu aleyhi ve sellem*’in Medine de ki kendi mescidine)⁷ ve öncülüğünü Rasulullah *sallallâhu aleyhi ve sellem*’in yapmış olduğu Müslüman cemaate zarar vermekten başka bir şey değildir. Dolayısıyla onların bu mescidi inşa etmelerinin ardında zarar vermekten ve bu zararı fiilen gerçekleştirmekten başka bir hedef ve gayeleri yoktu.

Bir şeyin “zarar” diye adlandırılabilmesi ancak fayda ve yararının tamamen yok olmasından ve halis bir şekilde şer kaynağına dönüşmesinden sonra mümkün olur. Nitekim zikri geçen Mescid-i Dırarın durumu bu şekilde idi. Ya da bir şeyin “zarar” diye adlandırılabilmesi -içki ve kumarda olduğu gibi- zararın faydadan daha çok olduğu zamanlar söz konusu olur. Her iki durumda da zararın bertaraf edilmesi gerekir. Ancak (bu iş yapılırken zarar) bir benzeriyle veya kendisinden daha büyüğü ile bertaraf edilmemelidir.

Hadis(ler)de şöyle geçer:

“(İslam’da) zarar vermekte yoktur, zarara zararlar karşılık vermekte yoktur.”

“Kim zarar verirse Allah da ona zarar verir, kim meşakkat çıkarırsa Allah da ona meşakkat çıkarır.”

Fikhî bir kâide de şöyle geçer: “Zarar bertaraf edilir”

İmam Kurtubî zarar kelimesinin manası hakkında şöyle der: “Bazı âlimler şöyle demişlerdir: Zarar (kelimesi) kendisinde senin için fayda ama komşun için zarar olan şeydir. Dırar (kelimesi de) kendisinde senin için her hangi bir fayda olmayan aynı zamanda komşuna da zararlı olan şeydir. Bu iki kelimenin (yani zarar ve dırar kelimelerinin) aynı manada olduğu ve tekit için her ikisinin de kullanıldığı söylenmiştir.”⁸

İbn-i Cevzî der ki: “ضَرَارًا=Dırarar” lafzı meful-u leh olarak mansûb okunmuştur. Buna göre mana şöyle olur: Onlar bu mescidi zarar vermek için bina ettiler. Müfessirler “Dırar” kelimesinin “Kuba Mescidine zarar dokundurmak” manasına geldiğini söylemişlerdir.”⁹

Âlûsî’nin “Ruhu’l-Me’ânî” adlı eserinde şöyle geçer: “ضَرَارًا=Dırarar” lafzı ve ondan sonra gelen kelimeler “meful-u leh”tir. Gizli bir fiil için meful-u mutlak olduğu da söylenmiştir. Buna göre mana şöyle olur: Onlar müminlere büyük ve kesin bir zarar vermek için bu mescidi bina ettiler... “Dırar” kelimesi zarar vermeyi istemek ve bunun için çabalamak manasındadır.”¹⁰

2) Allah’ı ve Rasûlünü İnkâr Etmek

Mescid-i Dırarın yapılış amaçlarından bir tanesi de Allah’ı ve Rasûlünü inkâr etmek, küfrü ve küfür ehli kimseleri kuvvetlendirmek, Allah, Rasûlü ve Müslüman cemaat ile harb etmektir. Bu da o mescidi münafıklar için içerisinde İslam devletine karşı entrika çevirecekleri askeri bir üs ve sığınak olarak kullanmak sureti ile olacaktı. Yine Ebu Âmir denen kâfire ve beraberindeki Bizans askerlerine Medine’ye geldiklerinde Rasulullah ve ashabını oradan çıkarmak için bir karargâh olacaktı.

Onlar bu mescidi Müslümanlara zarar vermenin yanı sıra birde Allah’ı ve Rasûlünü inkâr etmek ve küfrü ve küfür ehli insanları desteklemek amacı ile bina etmişlerdi. Nitekim Rabbimiz bunu şu şekilde ifade etmiştir: **“Onlar zarar vermek ve küfrü pekiştirmek... amacı ile bir mescit yaptılar”** Burada ki **“küfrü pekiştirmek”** ifadesi (zarar vermek manasına gelen) “Dırar” kelimesinin üzerine atfedilmiştir. Yani onlar

⁶ Meful-u leh Arapça da; bir fiilin yapılış sebebini bildiren mastardır. Bir işin niçin ve neden yapıldığı sorusuna cevap teşkil eder. (Mütercim)

⁷ İmam Taberî der ki: “Bu iki görüşün benim yanımda doğruya en yakın olanı, burada ki mescidin Rasûlullah’ın mescidi olduğunu söyleyen kimselerin görüşüdür. Zira bu noktada Rasûlullah *sallallâhu aleyhi ve sellem*’den sahih bir rivayet nakledilmiştir.

⁸ el-Câmi’ li Ahkâmi’l-Kur’an, 8/254.

⁹ Zâdu’l-Mesîr fi İlmi’t-Tefsîr, 3/500.

¹⁰ Bkz: 11/17.

küfür, inkâr ve savaş için bu mescidi yaptılar demektir. Onlar, o uğursuz mescidi bina ettikleri ilk andan itibaren bu tehlikeli niyeti kalplerinde gizlemektedirler.

İmam Beğavî ayette yer alan **كُفِّرُوا** kelimesini şu şekilde tefsir etmektedir: “Yani onlar Allah’ı ve Rasûlünü inkâr etmek için mescidi inşa ettiler...”

İmam Âlûsî ise şöyle der: “Yani o mescit içerisinde kâfirliği ortaya koymak için... Bazı âlimler ise pekiştirmek manasına gelen “Takviye” kelimesini takdir etmişlerdir. Buna göre mana şöyle olur: Onlar gizlemiş oldukları küfrü pekiştirmek için bu mescidi inşa etmişlerdir.”

“Fethu’l-Kadîr” adlı eserde şöyle geçer: “Allah-u Teâlâ, onları bu mescidi yapmaya sevk eden etkenin dört şeyden müteşekkil olduğunu haber vermiştir. Bunlardan **birincisi**; başka kimselere zarar vermektir. **İkincisi** ise; Allah’ı inkâr etmek ve bu mescidi münafıkları güçlendirmek amacı ile yaptıkları için ehli İslam’a karşı büyüklük taslamaktır...”¹¹

Reşid Rızâ “Tefsîru’l-Menâr” adlı eserinde şöyle der: “Onlar bununla küfrü, küfrü pekiştirmeyi ve bir mescitte toplanmadıkları için müminlerden gizlenmek suretiyle (kendileri gibi) münafık olan kimselere namaz kılmayı terk etme imkânı sağladığından dolayı küfür amellerini kolaylaştırmayı amaçlamışlardır. Onların bu mescidi inşa etmelerindeki amaçlardan birisi de, Allah Rasûlü aleyhinde kuracakları tuzakları kendi aralarında istişare edebilmektir. Onların bunun haricinde başka amaçları da vardı...”¹²

3) Müslümanların Birliğini Bozmak

Münafıkların Mescid-i Dırar’ı inşa etmelerinin ardında yatan hedef ve gayelerinden biriside -zikredilenlerin yanı sıra- birde Rasûlullah *sallallâhu aleyhi ve sellem*’in Mescidinde ve Kuba Mescidinde namaz için toplananların sayısını azaltmak suretiyle Müslümanları farklı farklı gruplara ayırmaktır. Bunda Müslümanların gücünü zayıflatma, onların birliğini bozma ve inananları hem Rasûlullah *sallallâhu aleyhi ve sellem*’in şahsından etkilenmekten ve hem de onun birebir yönlendirmelerinden uzaklaştırma amacı vardı. Bununla birlikte tek bir cemaat içerisinde yer alan Müslümanların sayısını azaltmakta onların amaçlarındandı. Oysa tek bir cemaat içerisinde Müslümanların kalabalık gözükmesini sağlamak İslam şeriatının taleplerinden ve cemaatle namaz kılmanın mühim amaçlarından birisidir.

Allah-u Teâlâ’nın “**Onlar, iman edenler arasında ayrılık tohumu ekmek... amacı ile bir mescit yaptılar**” buyruğu hakkında İmam Şevkânî der ki: “Onlar Kuba Mescidinde (namaz için) hazır bulunmamayı bundan dolayı da Müslümanların cemaatinin azalmasını istedikleri için (bu mescidi bina ettiler). Bunda ise açıkça birliğin bozulması ve ülfetin yok olması vardır...”

İbn-i Cevzî der ki. “Onlar (Müslümanlar) hep birlikte Kuba Mescidinde namaz kılmakta idiler. (Fakat münafıklar) onların bu birliğini bozmak istediler.”

İmam Beğavî der ki: “Onlar hep birlikte Kuba Mescidinde namaz kılmaktaydılar. (Münafıklar), onlardan bazılarının içerisinde namaz kılmasını sağlamak ve bunun da ayrılığa ve birliğin bozulmasına sevk etmesini temin etmek için Mescid-i Dırar’ı inşa ettiler.”

İmam Kurtubî, Allah-u Teâlâ’nın “**İman edenler arasında ayrılık tohumu ekmek... amacı ile bir mescit yaptılar**” buyruğu hakkında der ki: “Onlar, bazı kimselerin Rasûlullah *sallallâhu aleyhi ve sellem* ile birlikte cihada çıkmamalarını sağlamak için bununla müminlerin birliğini dağıtmak istiyorlardı. İşte bu durum, cemaatin öngörülmesinin en büyük maksadı ve en belirgin gayesinin kalpleri birbirine kaynaştırıp ısındırmak ve itaat üzere söz-birliğini sağlayıp, dinin gerektirdiği uygulamaları yerine getirmek suretiyle, insanlar arasındaki hakların ve saygınlıkların korunmasını gerçekleştirmek olduğunu göstermektedir. Bu sayede, insanlar birbirleriyle içli dışlı olarak kaynaşacak ve kalpler, kinlerin pisliklerinden arınmış olacaktır.”

4) Allah’a ve Peygamber’e Karşı Savaş Açıları Gözetleme

¹¹ Bkz: 2/403.

¹² Bkz: 11/39.

Allah-u Teâlâ şöyle buyurur: **“Daha önce Allah'a ve Peygamber'e karşı savaşmış birini gözetleme amacı ile bir mescit yaptılar”** Yani; Mescid-i Dırar inşa edilmeden önce Allah ve Rasûlü ile savaşmış olan adamın gelişini beklemek ve gözetlemek amacı ile mescit yaptılar. (Allah ve Rasûlü ile savaşmış olan) bu adam Fâsık Ebu Âmir idi. O, Allah ve Rasûlü ile harb etmek için kendisini asker yapmış birisiydi. Öyle ki Mescid-i Dırar yapılmadan önce Rasûlullah *sallallâhu aleyhi ve sellem* aleyhinde düzenlenen tüm savaşlara iştirak etmişti. O, Rasûlullah *sallallâhu aleyhi ve sellem* ve ashabını Medine-i Münevvere'den çıkarmak için Bizans ordusuyla beraber geleceğine dair münafıklara vaatlerde bulunan ve onları temennilere boğan kimseydi.

Buna ortam hazırlaması için adamlarından dış görünüş itibariyle bir mescit yapmalarını talep etti. O, İslam ve Müslümanlarla savaşmak için bu mescidi askerî bir üs olarak kullanacaktı. Burası dış görünüş itibariyle bir mescit, hakikatte ise küfrün, hilenin ve savaşın kalelerinden bir kale idi.

İmam Beğavî der ki: “Ebu Âmir, münafıklara “Gücünüz nispetinde kuvvet ve silah hazırlayın ve benim için bir mescit yapın. Ben şimdi Bizans kralı Kayser'e doğru gidiyorum. Onlardan bir ordu getirecek ve Muhammed ve ashabını Medine'den çıkaracağım” diye haber gönderdi. Münafıklar Kuba Mescidinin yakınına Mescid-i Dırarı yaptılar. İşte Allah-u Teâlâ'nın **“Daha önce Allah'a ve Peygamber'e karşı savaşmış birini gözetleme amacı ile bir mescit yaptılar”** buyruğunun anlamı budur.

Allah'a ve Peygamber'e karşı savaşmış bu kimse Fâsık Ebu Âmir'dir. O, Şam'dan döndüğünde içerisinde namaz kılmak için (bu mescidi inşa ettirmiştir). Allah-u Teâlâ'nın **“Daha önce...”** buyruğu, Ebu Âmir'e racidir. Yani Mescid-i Dırar'ın yapılmasından önce Allah ve Rasûlüne savaş açmıştır...”

“Zâdu'l-Mesîr” adlı eserinde İbn-i Cevzi der ki: “«İrsâd» kelimesi gözetlemek manasındadır. Onlar bu mescitte Ebu Âmir'i gözetlemişlerdi. Mescid-i Dırar'ın yapılmasından önce Allah ve Rasûlüne karşı savaş açan kimse de oydu.”

Reşid Rızâ der ki: “Mescid-i Dırar'ın yapılmasından önce Allah ve Rasûlüne karşı savaş açan kimseyi gözetlemek; Allah ve Rasûlü ile harp eden kimsenin savaşçı olarak gelmesini, gözetlemeye uygun bir mekân ve kendisi ile beraber savaş için hazır bekleyen bir topluluk bulmasını gözetlemek manasındadır. Savaş için hazır bekleyen bu topluluk, Mescid-i Dırar'ı bir gözetleme yeri olarak bina eden münafıklardı. Müfessirler, bu amaç doğrultusunda dırar mescidini yapmaya münafıkları teşvik eden ve Rasûlullah *sallallâhu aleyhi ve sellem* ve ashabı ile savaşmak için Bizans ordusunu kendilerine getireceğine dair onlara vaatlerde bulunan bu adamın Hazreç Kabilesinden “Ebu Âmir er-Râhib” diye bilinen bir adam olduğu hususunda ittifak etmişlerdir.”

Ben¹³ derim ki: Mescid-i Dırar, işte biraz önce tüm nitelik, fonksiyon ve tehlikeli amaçlarının zikredilmiş olduğu bu mescittir. Rasûlullah *sallallâhu aleyhi ve sellem*'in yıkılmasını ve yakılmasını emredip içerisinde namaz kılınmasını yasakladığı mescit işte budur. Günümüzde “Dırar” denilerek kendisine dikkat çekilen mescitler acaba böyledir?

Rasûlullah *sallallâhu aleyhi ve sellem*'in yıkılmasını, yakılmasını ve kendisinden uzaklaşılmasını emrettiği Dırar Mescidi –anlatılan tüm bu gaye ve amaçlar çerçevesinde– **asla ibadet ve kulluk amacı ile yapılmamıştır**. Bu mescit asıl itibariyle, kendisinden Allah'a ve Rasûlüne savaşa gidilecek olan **küfrün ve nifakın askerî bir kalesi ve sığınağı idi**. Günümüzde “Dırar” denilerek kendisine dikkat çekilen mescitler acaba böyledir?

Sonuç ve Mesele Hakkında ki Hükmün Beyanı

Tüm bu anlatılanlardan hareketle diyoruz ki: Hangi mescidin yapılış gayesi biraz önce Mescid-i Dırar için zikredilen gaye ve amaçlarla veya bunların bazılarıyla yahut sadece birisi ile uyuyorsa o mescit, uzaklaşılması ve Allah-u Teâlâ'nın **“O mescitte asla namaz kılma!”** buyruğundan dolayı içerisinde namaz kılınmaması zorunlu olan Mescid-i Dırar (hükmünde) dir.

Bir mescit sırf Mescid-i Dırar'ın nitelikleriyle muttasıf olduğu için “Dırar” olmaz. O mescidin “Dırar” olabilmesi için yapımından önce o vasıf ve amaçların kendisinde bulunması ve gizlenmesi gerekmektedir.

¹³ Burada nakiller sona ermekte ve sözü müellif almaktadır.

Bir mescit (asıl itibariyle) takva üzere bina edildiğinde daha sonraları kâfirlerin onu ele geçirip Mescid-i Dırarın bazı amaçları uğrunda orayı kullanmaları o mescide “Mescid-i Dırar” ismini ve “Mescid-i Dırar” hükmünü vermez. Çünkü bu hususta asıl itibar edilecek nokta; daha mescit yapılmadan önce¹⁴ onu yapmaya sevk eden niyet ve kasttır. Bu meseleye Allah’ın izni ile tekrar döneceğiz.

İbn-i Kayyım “Zâdu’l-Meâd” adlı eserinde der ki: “Mescid-i Dırarın yapılış amacı Müminlere zarar vermek, onların arasını ayırmak ve münafıklara bir sığınak olması (nı sağlamak) olduğuna göre, halifeye durumu böyle olan her mekânı ya yıkmak ve yakmak suretiyle ya da şeklini değiştirip yapılış amacından onu çıkarmak suretiyle işlevsiz hale getirmesi vaciptir.”¹⁵

Delili Olmayan Bazı Eklemeler

Zemahşerî gibi bazı âlimler bir mescide “Dırar” vasfının ve hükmünün verilebilmesi için başka bir gerekçe daha ortaya koymuşlardır. Bu da mescidin gösteriş ve riya maksadıyla yapılmasıdır. Demişlerdir ki: “Kim gösteriş amacıyla bir mescit yaparsa o mescidin hükmü Mescid-i Dırarın hükmüdür.”

Günümüzdeki bazı ilim talebeleri de konu hakkında bu âlimlere uymak suretiyle bazı yanlış kıyaslamalarda bulunmuşlardır ki, bu kıyaslama Müslümanların yapmış olduğu ve “Dırar” kapsamında değerlendirilmesi asla caiz olmayan kimi mescitleri Mescid-i Dırar kapsamına sokmayı gerekli kılmıştır.

Ben derim ki: Bu, uygun olmayan bir ilavedir ve birkaç açıdan kabul edilemez:

1) Gösterişin/riyanın, bir mescidi Dırar hükmüne çeviren niteliklerden olduğuna dair Kitap ve Sünnetten her hangi bir delil yoktur.

2) Mescidin kendisi sayesinde yapıldığı Müslüman malı Kitap ve Sünnetten muhkem delillerle korunma altına alınmıştır. İlim ehlinde bazılarının sözlerine binaen bu delillere karşı gelmek veya onları reddedip yok saymak caiz değildir. Müslümanın malı delil ile korunma altına alınmışken¹⁶ onun bu kutsal nasıl olurda delilsiz bir şey sebebiyle çığnenebilir ki?

3) Gösterişin/riyanın (bilinebileceği) yer kalptir. Onu kesin olarak bilmek asla mümkün değildir. Nice açıktan amel işleyenler vardır ki onlar riyakâr değildirler. Nice gizli amel işleyenler de vardır ki, onlar çaktırmadan amellerini açığa vururlar; ama onlar Allah indinde riyakârdırlar. Niceleri de vardır ki “Bu riyakârdır” denmesin diye gösteriş olarak açıktan amel işlemeyi terk eder. Bu, Allah’tan başkasının bilemeyeceği geniş bir kapıdır. İşte bundan dolayı Rasulullah *sallallâhu aleyhi ve sellem* bunu insanların gözlerinden ve bilgilerinden hatta bazen sahibinden bile gizli olduğu için “Gizli şirk” diye adlandırmıştır.

“Gösteriş karine ve işaretlerden bilmek mümkündür” denilse buna şöyle cevap veririm: Bu karine ve işaretler zannî olmaktan öteye geçmez. Zan ise hakkın karşısında hiçbir şey ifade etmez. Hükümler -özellikle de bu meselemizle alakalı hükümler- zan üzere bina edilmez. Zan ile kutsal olan şeyler çığnenemez, mescitler terk edilip yakılıp yıkılamaz.

4) Güzel bir şeyin kendisini sevindirmesi ve yeryüzünde Allah’ın şahitleri olan salih insanların ona övgüde bulunmasından hoşlanması inanan bir kimsenin tabiatındandır. Hadiste şöyle geçer: “Kimin iyiliği kendisini sevindirir, kötülüğü de kendisini üzerse işte o mümindir.” Bu sevinç ve hoşnutluk insanların birçoğu tarafından “Riya” diye açıklanmaktadır. İşte bu yanlış düşünce üzerine bazı haksız hükümler bina edilmekte ve sonucunda mescitler terk edilmektedir. Artık durum öyle bir hal almıştır ki telafisi neredeyse mümkün değildir.

¹⁴ Mescit yapıldıktan sonra değil!

¹⁵ Bkz: 3/571.

¹⁶ Müslümanın malı, canı ve namusu korunma altına alınmıştır. Buna vurgu yapan onlarca hadis vardır. Örneğin bkz: Müslim, hadis no: 2564.

5) Riya iddiası münafıkların ve zayıf imanlı kişilerin (Müslümanların imamlık yaptığı)¹⁷ cami ve cemaatleri hatta bazen de namazları terk etmelerine neden olacaktır. Onlardan birisine cemaati ve bazen de yanı başında bulunan camiyi niçin terk ettiğini soracak olsan hemen “Ben bu mescidi yap (tır) an kimse hakkında senin bilmediğin şeyleri biliyorum. O kişi bu mescidi gösteriş amaçlı yaptırdı” diyerek sana yanıt verir. İşte cami ve cemaatler riya adı altında bu şekilde terk edildi.

6) Riya ve gösterişin zabtedilib bilineceği ve her akıllı insan katında ittifak konusu olacak ölçüler/kriterler varlığını yitirmiştir. Senin “riya” olarak açıkladığın bir ameli başka birisi “hakkı haykırarak, Emr-i bi'l-Maruf-neh-y-i ani'l-Münker de bulunmak veya “halis bir huşu ve güzel bir amel” olarak değerlendirebiliyor. Bu farklı anlayışlarla amel edilecek olsa bu, ayrılığa, çekişmeye ve ihtilafa sebep olur. Özellikle de Mescid-i Dırar gibi bir konuda...

7) Mescitlere “Dırar” hükmü verme hususunda alanı bu denli geniş tutmak hem Müslümanların hem de çocuklarının hayatına çok olumsuz bir şekilde yansımaya sebep olacaktır. Özellikle de Avrupa ve içerisinde mescitlerin azlığı ile bilinen yerlerde yaşayanların hayatına olumsuz yansıması daha çok olacaktır. Böylesi yerlerde Müslümanlar mescitlerin azlığı nedeniyle Cuma ve cemaat namazlarını kılabilmek için namaz sonrası hemen içki ve fuhuş ortamına çevrilen bazı mekânları kullanmak zorunda kalıyorlar. Şimdi bu acı verici durumda Müslümanlara içerisinde bulundukları sıkıntı ve zorluklardan daha fazlasını reva görmek ve onlara “Bu mescitlerde riya ihtimali olduğu için namaz kılmanız ve çocuklarınızı oralara götürmeniz caiz değildir” demek hiç makul bir şey midir? Çocukların mescide gitmesine engel olan bu kimseler de çok iyi bilmektedirler ki, mescitlere engel olduğunda ona alternatif olan yerler ya namustan uzak olan çarşı ve kulüplerdir ya kötü arkadaşlardır ya da gerek yerel gerekse uydu yoluyla kendilerine yayılan öldürücü zehiri almak için önünde saatlerce oturdukları televizyon ekranlarıdır. Fıkıhta bir kaide de şöyle denir: “Bir iş dar olursa genişletilir” Bir iş dar olduğunda iyice daraltılıp darlığı daha da genişletilmez! Allah-u Teâlâ şöyle buyurur: “Şüphesiz ki zorlukla beraber bir kolaylık vardır. (Evet), şüphesiz ki zorlukla beraber bir kolaylık vardır.” (İnşirah, 5, 6) Zorluğa zorluk katmamızın ne dinle ne de fıkıhla bir alakası vardır. Aksine zorluğun ardında -olması gerekenin altında kalmamak şartıyla- daima kolaylık ve genişlik olur. Bu, ümmet üzerinden sıkıntı gidene dek böyle devam eder.

8) Cemaatle namaz kılmanın ve bununla alakalı şer'î bazı önemli amaçların öyle bir yeri vardır ki, bu, Rasûlullah *sallallâhu aleyhi ve sellem*'in ondan geri kalanların evlerini -eğer içlerinde çocuklar ve kadınlar olmasa- yakmaya azmetmeye kadar varmıştır. Bu nedenle, sıhhatli bir delil seviyesine ulaşmayan riya şüphesinden dolayı bu şer'î amaçların işlevsiz bırakılması mümkün değildir.

Konuyla Alakalı Bazı Önemli Meseleler

1) Yapılışı Takva Üzere Olan Bir Mescide Sonradan Mescid-i Dırar Niteliklerinin Tamamı Veya Bir Kısım Dâhil Olsa Bu Mescide “Dırar” Hükmü Verilir mi?

Cevap: Takva üzere yapıp sonradan kendisine Mescid-i Dırar niteliklerinden bazılarının dâhil olduğu bir mescit bu nedenle Mescid-i Dıra dönuşmediğı gibi onun isim ve hükmünü de almaz. Bunun delili Kâbe'dir. Kâbe, peygamberlerin atası İbrahim *aleyhisselâm*'ın eli ile tevhid ve takva üzere yapıldığı halde sonraları ona şirk ve küfür bulaşmış ve içerisinde kendilerine ibadet edilmeleri için putlar dikilmiştir. Aynı zamanda Kureyş kâfirleri de orayı Rasûlullah *sallallâhu aleyhi ve sellem* ve onunla beraber iman eden ashabıyla savaşmak için bir üs gibi kullanmaktaydılar.

Mescid-i Haram, başına gelen tüm bu değışimlere rağmen “Mescid-i Dıra dönuşmediğı gibi onun isim ve hükmünü de almadı. Aksine Allah'ın Peygamberi Muhammed *sallallâhu aleyhi ve sellem* orada hem kendisi namaz kıldı hem de namaz kılmaları için ashabına emir buyurdu. Orası yeryüzünde Allah'a ibadet edilen en hayırlı ve en şerefli yerdir; böyle olmaya devam etmiştir ve (kıyamete kadar da) devam edecektir.

¹⁷ Parantez içerisindeki ilave yanlış bir anlam çıkarılmaması için tarafımızdan eklenmiştir. Bu gün camilerde görev yapan nice imamlar vardır ki, onların arkasında namaza durmak asla sahih değildir. Bu nedenle, okuyucunun bu ince noktaya dikkat ederek kastımızı iyi anlaması gerekmektedir. (Mütercim)

İbn-i Kesîr ve diğer tarihçilerin naklettiği üzere Karmâtîler'den¹⁸ bazı zındıkların uzun bir dönem orayı ele geçirmelerine ve Haceru'l-Esved'i almalarına rağmen âlimler ve halktan hiç kimse orada namaz kılmaktan geri durmamıştır. İlim ehlinde hiçbirisi de Karmâtîler'in istilaları sebebiyle orada namaz kılmanın caiz olmadığı ve Mescid-i Dırara dönüştüğüne dair bir işarete bulunmamıştır.

Yakın ve uzak tarihte, farklı ve muhtelif yerlerde Allah'ın evleri (olan mescitler) için böylesi birçok şey meydana gelmiş; ancak ilim ehlinde hiçbir kimse bu mescitlerin "Mescid-i Dırara" dönüştüğünü belirtmemiştir.

2) Yapılışı takva üzere olan bir mescidin sonraları yakınındaki büyük bir camiye zarar verdiği kesinleşirse o, bu sebeple Mescid-i Dırara dönüşür mü?

Cevap: Böylesi bir mescit zarar verme amacıyla yapılmadığı için Mescid-i Dırar olmaz. Ancak bu, kesin olan bir zararın bertaraf edilmesine de engel değildir. Çünkü zararın bertaraf edilmesi gereklidir; ancak bu yapılırken aynı derece de bir zararla veya ondan daha büyüğü ile yapılmamalıdır.

3) Günümüzde ki Bazı Mescitlere Bizzat Mescid-İ Dırar Hükmü Vermemiz Mümkün müdür?

Cevap: Evet, eğer iki şart mevcut ise bir mescit için "Dırar" hükmü vermemiz mümkündür. Bu şartlar şunlardır:

a) Öncelikle bu mescidi yapmaya sevk eden temel unsurun Mescid-i Dırar'ın yapılış gayelerini veya bunlardan bazısını gerçekleştirmek olduğunu -zan ile değil- kesin bir şekilde tespit etmek gerekir. Eğer bu tespit ve tahkiki yapmak mümkün değilse ya da yaptıran kimsenin vefat etmesi sebebiyle o mescidin hangi amaç için bina edildiği bilinmiyorsa, oraya "Dırar" hükmü vermek caiz olmaz.

b) Zikri geçen mescidin konumuna dair araştırma ve inceleme işlemini, sonrada oranın hükmünü açıklamayı ilmiyle amil olan muttaki ulema yapmalıdır. Çünkü bir mescidin zarar verme amacıyla yapıp-yapılmadığını araştırmak niyet ve kasta dönük hafi/gizli işlerdendir. Hem bu niyet ve kastı ortaya çıkaran karine ve işaretleri de bilmek gerekir. Bunların tamamı ise meselenin iç yüzüne ve şer'î delillere dair dakik bir bilgiye ve ciddi bir çabaya ihtiyaç duyar. Bundan dolayı biz, avam tabakasının kendilerini Allah'ın evlerine "Dırar" hükmü vermeyle meşgul etmelerini -üzerine hiçte iyi olmayan sonuç ve neticeler terettüp ettiği için- uygun görmüyoruz.

Ey Allah'ın kulu! Allah'ın evlerinin kutsallığı ve bir takım hukuku vardır. Bu evler Allah'ın yüceltilmesi ve tebci edilmesi gerekli olan şiarlarından. Bu şiarları yüceltmek, kalplerin takvasından ileri gelir. Nitekim Rabbimiz şöyle buyurur:

"Kim Allahın hürmet (edilmesini emreylediği şey) lere saygıda bulunursa, bu, Rabbi katında kendisi için hayırdır." (Hac, 30)

"Her kim Allah'ın şiarlarına saygı gösterirse, şüphesiz bu, kalplerin takvasındandır." (Hac, 32)

Senin, Allah'ın evlerine bir takım pislik ve necis şeyleri atman ve buraları defi hacet için kullanman günah bakımından onlara haksız yere ve cahilce "dırar" hükmü vermenden daha ehvendir. (Zira) ilkinde mescidin bazı kutsalları çiğnenmekte iken ikincisinde "dırar" hükmü verildiği için mescidin tüm kutsalları haksız yere çiğnenmektedir.

4) Mescid-i Dırarların Yıkılıp Yakılması Zorunlu mudur?

Cevap: Bu işin hükmü halifeye veya onun yerine bakan güç ve kuvvet sahibi cihad komutanlarına havale edilir. Eğer emir sahibi kişi oranın yıkılıp-yıkılmasını şer'î siyaset ve maslahat açısından uygun görüyorsa yıkılıp-yıkılır. Şayet şeklinin değiştirilip yapılış amacından başka bir surete sokulmasını uygun görürse bunu yapar.

¹⁸ Bunlar Şia'nın "İsmailiyye" mezhebine mensup kimselerdir. Arapça da bunlara "Karamita" denir. (Mütercim)

İbn-i Kaysım der ki: "Halifenin -durumu böyle olan her mekânı- ya yıkmak ve yakmak suretiyle ya da şeklini değiştirip yapılış amacından onu çıkarmak suretiyle işlevsiz hale getirmesi vaciptir."

Ben derim ki: "Özellikle de mescid, eğer yapımında milyonlarca dolar tutacak şekilde bir büyüklüğe haiz ise o zaman (bu hükmün uygulanması daha uygundur). Zira böylesi bir mescidi yakıp-yıkmağa yönelmek insanları dinlerinden soğutabilir. Ayrıca böylesi bir işe kalkışmak yok edilmek istenen zararlardan daha büyük zararlara yol açabilir. Bu nedenle böylesi bir durumda takip edilecek en uygun ve en sağlıklı yol; oranın şekil ve fonksiyonunun ümmete fayda getirecek şekilde değiştirilmesidir.

Sünnette bu görüşü destekleyen bir delilde vardır. Rasûlullah *sallalâhu aleyhi ve sellem* Mekkelilerin İslam'a yeni girmiş olmalarından, onların fitneye düşme korkusundan ve gözleri önünde yıkılmasına tahammül edemeyeceklerinden dolayı Kâbe'yi yıkıp onu İbrahim *aleyhisselam*'ın temelleri üzerine yeniden yapmaktan imtina edip uzak durmuştur.

5) Cami İmamının Sapmasının Mescide Tesiri Var mıdır? Ve Bu Sapma Orayı Dırara Çevirir mi?

Cevap: İmamın hak ve doğrudan sapmasının camiye bir tesiri olmadığı gibi orayı Dırara da çevirmez. Aynı şekilde bidat ehli sapık insanların o camiye sürekli gitmesinin de bu noktada bir tesiri yoktur. Böylesi bir cami ilk yapıldığı gün ki hüküm ve nitelik üzere kalmaya devam eder.

Dırar hükmünde olan bir camide müttaki bir insanın namaz kılıp orada imam olması nasıl ki orayı dırar olmaktan çıkarmıyorsa, takva üzere yapılan bir mescitte bir takım sapmaları bulunan bidatçı bir imamın namaz kılması da aynı şekilde orayı Allah'ın saygı atfedilmesi gerekli olan bir evi olmaktan çıkarmaz.

Bununla beraber imamın sapmaları iki kısımda değerlendirilir:

a) Kendisini küfre düşüren sapmalar. Bu, imamın şer'an muteber bir engeli olmaksızın sarih küfre düştüğünde olur. Böylesi bir durumda mescitte namaz kılmaktan değil de o imamın arkasında namaz kılmaktan uzak durmak gerekir. Çünkü (bu halette) o imamın arkasında kılınan namaz caiz değilken o mescitte kılınan namaz caiz ve sahihtir.¹⁹

b) Kendisini açık küfür derecesine ulaştırmayan ve fasık bir bidatçı konumunda olduğu sapmalar. Böylesi bir durumda hem mescitte hem de o bidatçı imamın arkasında namaz kılmak caizdir.²⁰ Özellikle de cemaatle namaz kılmayı kaçırma korkusu varsa o zaman kişi için mezkûr imamın arkasında namaz kılması gerekli olur ve imamın (küfre düşürmeyen) sapmasının cemaatle namaz kılmaya her hangi bir manisi söz konusu olmaz. İbn-i Hazm *rahmetullahi aleyhi* şöyle nakleder:

¹⁹ İslam ulemasının tamamı küfre düşmüş birisinin arkasında namaz kılmanın caiz olmayacağı noktasında icma etmiştir. İmam Şafîi "el-Ümm" adlı eserinde der ki: "Şayet kâfir birisi Müslüman olan bir topluluğa imamlık yapacak olsa, Müslümanlar onun "kâfir" olduğunu bilseler de bilmeseler de namazları sahih olmaz. Onun namaz kılması -eğer namazdan önce İslam'a girecek bir söz söylememişse- kendisini İslam'a sokmaz. Onun kâfir olduğunu bildiği halde arkasında namaz kılanlar çok kötü bir şey yapmış olurlar..." (el-Ümm, 1/168.)

İbn-i Kudâme el-Makdisî der ki: "Kâfir birisinin arkasında -onun kâfir olduğu ister namazın bitiminde bilinsin ister namazdan önce bilinsin- namaz kılmak hiçbir surette sahih olmaz. Arkasında namaz kılanların namazlarını iade etmeleri gerekmektedir..." (el-Muğnî, 3/438.)

İmam Nevevî der ki: "Küfre düşürücü bir bidat işleyen kimsenin arkasında namaz kılmak sahih değildir." (el-Mecmu' Şerhu'l-Mühezzeb, 4/252.)

Diyanet Vakfının hazırlamış olduğu "İman ve İbadetler" adlı İslam ilmiğinde şöyle geçer: "İmamın ergin (baliğ), belli bir aklî olgunluk düzeyine ulaşmış (âkil) ve tabii ki Müslüman olması şarttır. Küfrü gerektirecek bir inancı bulunan, bid'at ve dalalet ehlinin arkasında namaz kılınmaz." (İman ve İbadetler, İlmiyel, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Yeni Şafak Gazetesi armağanı sf. 278.) (Mütercim)

²⁰ Eğer imam bidat ehli sapık kimselerden ise, sapıklıklarından ve fücüründen dönmesine yardımcı olur diye sözüne insanlar tarafından kulak verilen ilim ehli kimselerin onun arkasında namaz kılmayı terk etmeleri güzel görülmüştür. Tabi ki onun arkasında namaz kılmayı terk ederken namazlarını kılacakları daha efdal bir mescit ve imam bulmaları da şarttır. Şayet buna alternatif olacak bir mescit yoksa cemaatle namaz kılamama korkusundan dolayı o imamın arkasında namaz kılmaları kaçınılmaz olur. (Ebu Basîr)

“Hz. Osman (muhalifleri tarafından) ev hapsine mahkûm edildiği bir sırada Ubeydullah b. Adiyy onun huzuruna girdi. Ona «Sen insanların imamısın. Şu anda başına gelenleri görüyoruz. Bizlere fitnenin başı (olan adam) namaz kıldırıyor, biz ise bundan rahatsız oluyoruz» dedi. Bunun üzerine Osman *radiyallâhu anh* ona: «Şüphesiz ki namaz insanların yapmış olduğu en güzel ameldir. İnsanlar güzellik yaptıklarında sende onlarla beraber güzellik yap. Eğer onlar kötülüğe bulaşacak olurlarsa sen onların bu kötülüklerinden uzak dur» diye karşılık verdi.”

İbn-i Ömer *radiyallâhu anh* Haccac’ın ve Necdî’in²¹ arkasında namaz kılardı. Onlardan birisi Haricî, diğeri de İnsanların en şerlisi idi. İbn-i Ömer şöyle derdi: “Namaz güzel bir ameldir. Bu nedenle onda bana iştirak edenlerin kim olduğuna aldırış etmem!”

İbn-i Cüreyc der ki: “İmam Atâ’ya şöyle dedim: «Bir imam var. Bu imam, aşırı şekilde namazı geciktiriyor. (Böyle birisinin arkasında namaz kılınır mı?) ne dersin?» İmam Atâ: «Cemaatle namaz kılman benim için (tek başıma kılmandan) daha sevimsidir» dedi. Bunun üzerine ben: «Peki güneş dağların arkalarına gidecek şekilde sararırsa (o zaman yine de cemaatle mi kılacağız?)» dedim. Atâ: «Batmadığı sürece evet» dedi. Ben «İmam namazın hakkını vermiyorsa o zaman cemaatten ayrılalım mı?» dedim. Atâ: «Hayır, sen yine de onunla beraber kıl ve gücün miktarınca namazın hakkını vermeye çalış. Cemaat benim için çok sevimsidir» dedi.

Abdurrezak’ın Sufyan es-Sevrî kanalıyla naklettiğine göre Ebu Vâil, yalancı (peygamber) Muhtar ile beraber cemaat yapardı.²²

Ebu’l-Eş’as der ki: “Haricîler bizlere galip gelmeye başlamıştı. Ben de Yahya b. Ebi Kesîr’e: «Bunların arkasında namaz kılma hususunda ne dersin» diye sordum. Bana: «Kur’an senin imamındır. Onlar namazı kıldıkları sürece sende onlarla beraber namaz kıl» dedi.”

İbrahim en-Nehaî der ki: “Ben Alkame’ye «İmamımız namazı tamamlamıyor» dedim. O: «Fakat biz onu tamamlıyoruz» dedi. Yani “Onunla beraber kılıyor sonra kendimiz onu tamamlıyoruz” dedi.

Hasan-ı Basrî der ki: “Mümin kimseye münafık birisinin arkasında namaz kılması zarar vermez.²³ Münafığa da müminin arkasında kılmış olduğu namaz fayda sağlamaz.”

Katâde der ki: “Saîd b. Museyyeb’e «Acaba Haccac’ın arkasında namaz kılabilir miyiz?» diye sordum, o, «Şüphesiz ki biz, ondan çok daha şerli insanların arkasında namaz kılıyoruz» diyerek yanıt verdi.

²¹ Bu adam Haricîlerin “Necdât” kolunun lideridir. İsmi; Necdî b. Âmir el-Haneffî’dir. **(Mütercim)**

²² Zikri geçen bu şahıs önceleri Hz. Hüseyin’in intikamını almak için ayaklanmış sonraları ise kendisine peygamberlik geldiğini iddia ederek mürtet olmuştur. Tam adı; “Ebu İshak Muhtar b. Ebi Ubeyd b. Mes’ûd es-Sekafî”dir. Ali b. Hüseyin *radiyallâhu anh* bir gün Kâbe’nin kapısında ona lanet etmişti. Adamın birisi ona: “Allah beni sana feda etsin! O sizin uğrunuzda öldürüldüğü halde ne diye ona lanet okursun?” dedi. Bunun üzerine Ali b. Hüseyin *radiyallâhu anh* “Hayır, O, yalancı birisiydi. Allah’a ve Rasûlüne karşı yalan söyler ve peygamberlik iddia ederdi” dedi.

Okuyucunun burada “Ebu Vâil’in peygamberlik iddia eden bir kâfirle cemaat yaptığı” gibi bir anlam çıkarmaması gerekir. Onun “Muhtar” denen yalancı ile cemaat yapması kendisinin peygamberlik iddia etmesinden önce vuku bulmuştur. **(Mütercim)**

²³ Münafıklar asıl itibarı ile kalplerinde küfür gizledikleri halde dış görünüş olarak tam bir muvahhittirler. Bu durumlarını inananlardan gizli tutmaya çalıştıkları için hiçbir küfür ameli izhar etmezler. Bundan dolayı zahir emirde “Müslüman” kabul edilirler. Dolayısıyla biz onların dünyevî hükümler açısından Müslüman olduklarına hükmeder ve arkalarında namaz kılarız. Bundan dolayı da bir sorumluluğumuz yoktur; çünkü bizler zahire göre hüküm vermekle mükellefiz. Hasan-ı Basrî *rahmetullahi aleyh*’in kastettiği de budur. Yani “hakikatte münafık olduğu halde dış görünüşte Müslüman olan bir kimsenin arkasında kılınan namaz mümine zarar vermez” demektir. Aksi halde münafık olduğu kesin olarak bilerek bir kimsenin arkasında namaz kılmanın caiz olduğu anlamı çıkar ki, bu, Ehl-i Sünnetin temel ilkeleri ile çelişmektedir. Bu yanlış anlamlandırmaya düşmemek için Hasan-ı Basrî’nin sözünün ne manaya geldiğini biraz açıklama ihtiyacı duyduk. **(Mütercim)**

İbn-i Hazm tüm bu nakillerden sonra der ki: “Biz sahabenin Muhtar es-Sekafî, Ubeydullah b. Ziyad, Haccac ve bunlardan daha fasık kimselerin arkasında namaz kılmaktan sakındıklarına dair bir şey bilmiyoruz. Bu, Ebu Hanife’nin, İmam Şafîi’nin ve Ebu Süleyman’ın görüşüdür.”²⁴

İbn-i Teymiyye der ki: “Sahabe, Haccac’ın, Muhtar b. Ebi Ubeyd es-Sekafî’nin ve bunların haricindeki kimselerin arkasında hem Cuma namazını hem de normal namazları kılmaktaydılar. Çünkü Cuma ve cemaat namazlarını kaçırmak fesat bakımından facir bir imama uymaktan daha büyüktür. Özellikle de bu namazları terk etmek o imamın fücüruna engel olmuyorsa (fesat daha da büyük olur). Ki bu durumda mefsedet ortadan kaldırılmaksızın şer’î maslahat terk edilmiş olur. İşte bu nedenle böylesi imamların arkasında mutlak surette Cuma ve cemaat namazlarını terk edenler selef nezdinde bidat ehlinde kabul edilirdi.”²⁵

Ben derim ki, yapmış olduğumuz bu nakillerden hüküm vermede aceleci davranan bazı gençlerin -sırf orada bidatçı veya bazı sapmaları olan bir imamın bulunması sebebiyle- Allah’ın evlerine ilimsiz bir şekilde “Dırar” hükmü vermelerinin ve buralarda namaz kılmanın caiz olmadığına dair hüküm bildirmelerinin ne kadar fasit bir görüş olduğu ortaya çıkmış oldu. Onların vermiş oldukları bu hüküm kendilerini Cuma ve cemaat namazlarını terk etmeye sevk etmiştir.

6) Durumu Kapalı Olan Bir Mescitte ve Durumu Kapalı Olan Bir İmanın Arkasında Namaz Kılmak Caiz midir? Ya da Diğer Bir İfadeyle Namaza Başlamadan Önce Mescidin “Dırar Olup-Olmadığını” ve “İmanın Akidesinin Sıhhatini” Araştırmak Caiz midir?

Cevap: (Dırar mı değil mi diye) durumu bilinmeyen bir mescitte namaz kılmak caizdir. Aynı şekilde durumu kapalı olan imamın arkasında namaz kılmak ta caizdir. Namazın bir şartıymışçasına mescidin bina edilmiş amacını araştırmak caiz değildir. Keza, imamın akidesini araştırmak ve kim olduğuna dair sorgulama yapmak ta caiz olmaz. Bu, Selef-i Salihîn’in yapmadığı ve caiz görmediği bir iştir.²⁶

İbn-i Teymiyye der ki: “İmama uyacak kimsenin imamın itikadını bilmesi ve “Neye inanıyorsun?” diyerek onu imtihana çekmesi imama uymanın şartlarından değildir. Böylesi bir kimse durumunu bilmediği kimsenin arkasında namazını kılmalıdır.

Birisinin: «Ben malımı ancak bildiğim kimseye teslim ederim» demesi -ki o bununla ‘Ben nasıl ki malımı tanımadığıma teslim etmiyorsam, aynı şekilde namazımı da bilmediğim birisine teslim etmem’ demeyi kastediyor- cahil birisinin edeceği bir sözdür. İslam âlimlerinden kimse böyle bir şey dememiştir. Kişi malını tanımadığı birisine teslim edecek olsa o kişi bazen bu malda ona ihanet eder bazen de onu zayi edebilir; ancak imama gelince; eğer o hata edecek olsa veya unutsa ona uyan kimse bundan sorumlu olmaz. Rasûlullah *sallâlu aleyhi ve sellem* şöyle buyurur:

“İmamlarınız sizin için namaz kıldırıyorlar. Eğer doğru kıldırırlarsa siz kıldığımız namazın sevabını alırsınız. Buna karşılık hatalı namaz kıldırırlarsa kıldığımız namazın sevabını siz alırsınız, günahı ise onlar onlara olur.”²⁷

Bu hadiste Rasûlullah *sallâlu aleyhi ve sellem* imamın hatasını onlara değil, namaz kıldırana has kıldı.”²⁸

²⁴ el-Muhallâ, 3/129.

²⁵ Mecmû’l-Fetâvâ, 23/343.

²⁶ Mescidin dırar olup-olmadığını araştırma noktasında Şeyhe katılmamak mümkün değildir. Ancak imamın akidesinin sıhhatini bilme noktasında araştırma yapma ya gelince; bu noktada Şeyhin değinmediği bir takım detaylar vardır. Eğer arkasında namaz kılacağımız imam genellikle Müslümanların imamlık yaptığı bir yerde ise, o zaman araştırma yapmak bidattir. Yok, eğer genellikle küfre düşmüş insanların imamlık yaptığı bir bölgede ise o zaman araştırma yapmak -bidat olması şöyle dursun- aksine gerekli bir şeydir. Bu gün yaşadığımız coğrafya itibariyle bir insan imam olmak istediğinde küfür içerikli maddelerin altına imza atmadan göreve başlayamıyor. Bu kesin olan ve kendisinde hiçbir şüphe bulunmayan bir gerçektir. Böylesi bir yerde yaşayan Müslümanların araştırma yapmaları bidat olmaktan öte dinî bir zorunluluktur. Biz bu nokta da Şeyh gibi düşünmüyor, ekseriyeti baz alarak ihtiyatlı bir tavırla hareket etmenin daha sağlıklı olacağına inanıyoruz. **(Mütercim)**

²⁷ Buhârî, 694 numaralı hadis.

²⁸ Mecmû’l-Fetâvâ, 23/351.

İbn-i Teymiyye kitabının başka bir yerinde de şöyle der: “Durumu kapalı olan her Müslümanın arkasında namaz kılmak dört imama ve Müslümanların diğer imamlarına göre caizdir.”²⁹ Kim «Ben Cuma ve cemaat namazlarını yalnız akidesini bildiğim kimselerin arkasında kılarım» derse, o sahabe, tabiîn, dört imam ve diğer imamlara muhalefet eden bir bidatçidir.”³⁰

Ben derim ki; kişi «Ben Cuma ve cemaat namazlarını yalnız akidesini bildiğim kimselerin arkasında kılarım» dediğinde sahabe, tabiîn, dört imam ve diğer imamlara muhalefet eden bir bidatçi oluyorsa, bu hükmün «Ben Cuma ve cemaat namazlarını yalnız akide ve niyetlerini bildiğim kimselerin yaptırdığı camilerde kılarım» diyen kimselere hamledilmesi daha evlevidir.

Bana göre, Haricîlerin şaz görüş ve düşüncelerinden etkilenen inat ehli bidatçilerden başkası bu görüşe meyletmez.

7) Zalim Tağutlara Gözlemci Olma Adına Müslümanların Gizli Hallerini Ve Durumlarını Araştırmak İçin İstihbarat Birimlerinin Ve Casus Kimselerin Uğrak Yeri Haline Gelen Bir Mescit Sırf Bu Nedenle Dırar Olup Onun Ahkâmını Alır mı?

Cevap: Zikredilen bu nedenden dolayı bir mescit “Dırar” olmaz; zira böyle bir mescit ilk inşa edilen Mescid-i Dırarın yapılış amaçlarından bir amaç üzere bina edilmemiştir. Eğer mescitler bu sebepten dolayı dırra dönüşecek olsa yeryüzünde hiçbir mescit bundan kurtulamaz ve mutlaka “dırar” olur. –İstisnaları olmakla birlikte– maalesef, hiçbir mescit yoktur ki, orası namaz kılan Müslümanları, tağutlar adına takip eden casuslarla dolup taşmasın!³¹

Mescitler, kendilerine sonradan dâhil olan bir takım nitelikler ve etkenler nedeniyle dırar hükmüne girmez. Onlara “Dırar” hükmü vermek ancak yapılırken güdülen amaç ve gayelere göre mümkündür. Bu kendisi hakkında tartışılan her mescit için işletilmesi gereken genel ve aslî bir kuraldır.

Buna binaen, batı ülkelerinde ki Müslüman derneklerin, çocuklarının ve halklarının İslam’a olan bağlılıklarını koruyabilmek ve hem Arapça hem de diğer dînî ilimleri öğretebilmek için yapmış oldukları mescitler “Dırar” mescitleri değildir. Çünkü bu mescitler Rasulullah *sallalâhu aleyhi ve sellem* döneminde yapılan “Mescidi Dırar”ın amaçlarından birisi üzere değil, şer’î bir takım amaçlar üzere bina edilmiştir. Dolayısıyla bu mescitlere “Dırar” hükmü vermek caiz değildir.

Bu mescitlerde düzenlenen programları takip eden birisi buralarda Müslümanların çocukları için birçok hayırlı şey olduğunu gördüğü gibi cemaatle namaz kılmanın yanı sıra birçok farklı ve faydalı ilim halkalarının kurulduğuna da şahit olacaktır. Durum bundan ibaret olduğuna göre böylesi mescitlere “Dırar” hükmü vermek ve buraların ilk yapılan Mescid-i Dırarla aynı amaç doğrultusunda yapıldığını söylemek acaba nasıl mümkün olabilir ki?

Bazı İslamî cemaat ve grupların yaptırmış olduğu mescitlerde aynı kategoride değerlendirilir. Dolayısıyla böylesi mescitlere inşa ediliş gayelerini ve ilk bina edilen Mescid-i Dırarla aynı paralelde yapılıp-

²⁹ Şeyhu’l-İslam’ın “müslümanın arkasında” şeklindeki ifadesi biraz önce bizim söylediğimiz şeyi destekler mahiyettedir. Müslüman olduğu zannı galiple tahmin edilen birisinin -her ne kadar tanınmasa bile- arkasında namaz kılmak caizdir. Zannı galiple Müslüman olmadığı tahmin edilen kimsenin ise arkasında namaz kılmamak gerekir. Bu gün tağutlara velayetini tamamen vererek küfür içerikli metinlere imza atan ve bu metin içerisindeki maddeleri telaffuz eden imamlar ise zannı galiple değil kesin bir surette dinden çıkmaktadırlar. İbn-i Nuceym el-Hanefî der ki: “Kim gerek şaka yere gerekse ciddi olarak küfür kelimesini söylerse tüm âlimlere göre kâfir olur. Bu konuda niyetinin hiçbir geçerliliği yoktur.” (el-Bahru’r-Râik, 5/134.) İmam Keşmirî, “İkfaru’l Mulhidin” adlı eserinde şöyle der: “Kısacası, kim, gerek alay ederek gerekse şaka yere küfür kelimesini söylerse ittifakla kâfir olur ve bu konuda itikadına (niyetine) itibar edilmez...” (İkfaru’l-Mulhidin, Sf. 59.) Hanefî âlimlerinden Sadreddin el-Konevî der ki: “Kişi içeriğine inanmadığı halde isteyerek (ikrah olmaksızın) küfür kelimesini telaffuz etse küfre düşer...” (Şerhu’-Fıkhı’l-Ekber, sf. 241.) (Mütercim)

³⁰ Mecmû’l-Fetâvâ, 4/542.

³¹ Bu yazıyı kaleme alan Şeyhin Arap olduğu düşünüldüğünde bu söylediğinin hiçte garipsenecek bir yanı yoktur! (Mütercim)

yapılmadığını bihakkın tahkik edip araştırmaksızın “beton yığını” demek ve “Dırar” hükmü vererek içerisinde namaz kılınmayacağını söylemek caiz değildir.

Böylesi mescitlere -sırf orayı yaptırımların bazı dernek ve cemaat mensupları oluşundan hareketle- “Dırar” hükmü vermek ne ilimle ne fıkıhla ve ne de takvayla bağdaşır.

Böylesi insanlar hakkında “Onlar yapmış oldukları mescitleri ilk yapılan Mescid-i Dırra paralel olarak çok tehlikeli amaçlar ve yıkıcı bir takım gayeler için bina ediyorlar” diyerek daha işin başında bazı varsayımlarda bulunmak ta Müslümanlar hakkında -özellikle de İslam için çalışan cemaatler hakkında- beslenmesi zorunlu olan hüsnü zan ilkesiyle de örtüşmez.

Daha işin başında onlar için böylesi bir zanda bulunmak, onları “İslam için çalışan cemaatler” olmaktan çıkarır. Bu da, hiç kuşkusuz zulümden, haddi aşmaktan ve gelişigüzel hüküm vermekten başka bir şey değildir. Rabbimiz şöyle buyurur:

“Ey iman edenler, zandan çok kaçının; çünkü zannın bir kısmı günahtır.” (Hucurat, 12)

“Onlar yalnız zanna ve nefislerin arzusuna tâbi olurlar.” (Necm, 23)

8) Kiliseler, Havralar ve Müşriklerin Diğer İbadet Yerleri “Dırar” Hükmüne girer mi? Ve Böylesi Yerlerde Namaz Kılmak Caiz midir?

Cevap: Allah-u Teâlâ’nın bu ümmete tanıdığı ayrıcalıklardan birisi de; yeryüzünün tamamını onlar için namaz kılmaya ve secde etmeye elverişli kılmasıdır. Bu hükümden bazı yerler istisna tutulmuştur ki şer’î nasslar buralarda namaz kılmanın caiz olmayacağını ortaya koymuştur.

Kiliseler “Mescid-i Dırar” amacıyla yapılmadığından ve buralarda namaz kılmanın haram olduğunu belirten şer’î delillerin bulunmamasından dolayı biz, hem kiliseler de hem havralarda hem de müşriklerin diğer ibadet yerlerinde -Allah’ın dışında ibadet edilen putlardan, haç işaretlerinden, suretlerden ve kabirlerden kaçınıldığı sürece- namaz kılmanın caiz olacağı kanaatindeyiz. Zaten bu konu da ilim ehli arasında da her hangi bir ihtilaf söz konusu değildir.

İbn-i Hazm der ki: “Havrada, Kilisede, (Mecusilerin ibadet yeri olan) ateş odalarında, idrardan, dışkıdan ve kandan sakınıldığı sürece kesim yerlerinde, yol ortasında, vadide, Allah’ın helak ettiği kavimlerin mekânlarında; deveye veya uyuyan kimselere doğru olarak ve hakkında yasaklayıcı bir delil ya da kesin bir icma’ olmadığı sürece her mekânda namaz kılmak caizdir. Eğer yasaklayıcı bir delil varsa o zaman o yasağa uyulur.

Ebu Zerr *radıyallâhu anh* der ki: “Ben, Rasûlullah *sallalâhu aleyhi ve sellem*’e: «Ey Allah’ın Rasulü! Yeryüzünde ilk olarak yapılan mescit hangisidir?» diye sordum. Rasûlullah *sallalâhu aleyhi ve sellem*: «Mescid-i Haram» diye yanıt verdi. Ben: «Peki, sonra hangisidir» dedim. Rasûlullah *sallalâhu aleyhi ve sellem*: «Mescid-i Aksa» buyurdu. Ben: «Aralarında ne kadarlık bir süre vardır?» dedim. Rasûlullah *sallalâhu aleyhi ve sellem*: «Kırk yıl» buyurdu. Sonra: «Nerede namaz vakti girerse hemen oracıkta namazını kıl; zira orası (senin için mescittir)» buyurdu.”³²

Ebu Hureyre, Cabir, Huzeyfe ve Enes *radıyallahu anhum* vasıtasıyla Rasûlullah *sallalâhu aleyhi ve sellem*’den şöyle rivayet edilmiştir: “Yeryüzünün bizlere mescit kılınması bizim diğer ümmetlere olan üstünlüklerimizdendir.”

Deve ve güvercin ağılı, kabristan,³³ gasp edilmiş arazi, necis yerler ve Mescid-i Dırar gibi şer’î nassların içerisinde namaz kılınmasını yasaklamış olduğu yerler hariç zikretmiş olduğumuz tüm bu mekânlarda namaz kılmak caizdir.³⁴

³² Buharî ve Müslim rivayet etmiştir.

³³ Kabir üstünde ve kabre doğru namaz kılmakta buna dâhildir.

³⁴ el-Muhallâ, 2/400. Zikredilen bu yerlerde namaz kılmanın haram olduğunu ifade eden delillere İbn-i Hazm’ın “el-Muhallâ”sından ve diğer fıkıh kitaplarından bakılabilir.

“Kilise (ler) her ne kadar asıl itibariyle kötü bir maksat ile yapılmış ise de gerçekte başkalarına zarar vermek muradı ile yapılmamıştır. Hristiyanlar kiliselerini, Yahudiler de havralarını kendi kanaatlerince -bizim mescit(ler)imiz gibi- ibadet edecekleri bir yerleri olsun diye yapmışlardır. O bakımdan, bu iki maksat arasında fark vardır.

İlim adamları da bir kilise ya da bir havrada temiz bir yer üzerinde namaz kılan bir kimsenin namazının geçerli ve caiz olduğu hususunda icma' etmişlerdir. Buhârî'nin bildirdiğine göre, İbn Abbas -içinde heykel bulunmaması şartıyla- havrada namaz kıları. Ebû Dâvûd da, Osman b. Ebi'l-Âs'dan, Peygamber *sallâllâhu aleyhi ve sellem*'in kendisine, Taif Mescidini tağutlarının bulunduğu yere³⁵ bina etmesini emrettiğini nakletmektedir.”³⁶

Ben derim ki; Kilise ve Havralar şirk üzere bina edilmesine rağmen “Dırar” hükmüne girmedikçe göre, bu peşin hükümlü kimselerin içerisinde Allah'a ibadet edilen, namaz kılınan ve hem Müslümanlara hem de çocuklarına birçok faydası olan mescitlere hiçbir delile dayanmadan cahilce ve zanla “Dırar” diyerek haksız hüküm vermeleri nasıl uygun olabilir ki?

9) Allah'ın Evlerine Haksız Yere Dırar Hükümü Vermenin Sonuçları Nelerdir?

Cevap: Allah'ın evlerine haksız yere “Dırar” hükmü vermenin elbette birçok tehlikeli sonucu vardır. Bunlardan bazıları şunlardır:

1) Önceden de zikrettiğimiz üzere bu, mescidin tüm kutsallarını çiğnemeye sevk eder. Şöyle ki; içerisine pisliklerin atıldığı çöplükler, böylesi bir adama göre Allah'ın en sevdiği mekânlar olan mescitlerden daha değerli ve üstündür. Çünkü o mescitler onun kendi zan ve kanaatine göre Dıradır! Allah-u Teâlâ'nın şu buyruğu böylelerine hamledilebilir:

“Allah'ın mescitlerinde onun adının anılmasını yasak eden ve onların yıkılması için çalışandan daha zalim kim olabilir ki?” Bakara, 114)

Böylesi bir kimse bilse de bilme de o mekânların yıkılması için çabalamaktadır!

2) Bu görüş, insanları mescitlerden uzaklaştırarak Cuma ve cemaat namazlarını terk etmeye sevk eder. Bu da onların hem dinine hem de ibadet ve ahlaklarına olumsuz yönden etki yapacaktır.

3) Bu görüş, çocukları -özellikle batı ülkelerinde yaşayıp bırakın dinin diğer yönlerini Arapçayı bile unutanları- o mescitlerde tertip edilen faydalı birçok programdan istifade etmekten alıkoyacaktır. Bunun neticesinde de çocuklar fıskın cirit attığı sokakları, fuhşun yayıldığı kulüpleri ve ahlakı altüst eden televizyon kanallarını alternatif olarak kullanacaktır. Tüm bunlardan sonra da çocuk, dinine ve ümmetine karşı kötü duygular besleyen bir düşman olarak büyüyecektir.

4) Bu görüş, birisinin “Dırar” olarak gördüğünü öbürünün içerisinde Cuma ve cemaat namazlarının ikame edildiği ve uğruna her türlü şeyin feda edilmesi gereken İslam'ın şiarlarından sayılan bir ev kabul edeceğinden dolayı Müslümanlar arasında fitne çıkarmaya ve ayrılık ateşini körüklemeye sevk edecektir. Ve bu şekilde insanlar iki guruba hatta bazen de “Bu mescit Dırar mıdır değil midir? Bura için bir kutsallık var mıdır yok mudur?” diye bir birine sırt çevirmiş birçok gruba ayrılacaklardır.

Unutmayalım ki Mescid-i Dırarı yok etmenin gayelerinden birisi de ayrılığı yok ederek Müslümanlar arasında ülfet ve muhabbeti tesis etmektir. Burada ise Allah'ın evlerine haksız yere “Dırar” hükmü vermek suretiyle bu hakikatin zıttı gerçekleşmektedir. O halde bu haksız hükümlerin ardında ki maslahat nerededir? Bu hükümlerden istifade eden kimdir ve kime hizmet için söylenmektedir?

5) Bu görüş; kardeşlerin birbirlerini dalalet, fasıklık ve bitatçılıkla itham etmelerine neden olur. Bir mescidin “Dırar” olduğunu kabul eden kişi, (sırf bu nedenle) karşısındaki muhalifi tefrite düşmekle suçlayacak ve onun dırar mescidinin sayısını çok gösteren cemaati olduğunu, dırar hususunda onlara yardım

³⁵ Onların tağutlarından kasıt; Allah'ın dışında ibadet edilen putlarıdır. Bu hadise, Taif'in, putlardan ve pisliklerden arındırılmasından sonra vuku bulmuştur.

³⁶ el-Câmi' li Ahkâmi'l-Kur'an, 8/255.

ettiğini ve Mescid-i Dırarın ahkâmını bilmeyen cahil biri olduğunu kabul edecektir. İş bununla da kalmayacak sonu gelmeyen benzeri itham lafızlarıyla onu suçlamaya devam edecektir.

Buna paralel olarak mescidin “Dırar” olduğunu kabul etmeyen kimse de karşısında ki muhalifi itham etme noktasında asla geri kalmayacak ve onu bidatçı, cahil ve aşırı biri olmakla suçlayacaktır.

İşte bunların hepsinin kalplerin duruluğunu hatta İslamî çalışmayı olumsuz yönde etkileyen bir takım tahrip edici sonuçları vardır. Bunun iyiden iyiye düşünülmesi gerekmektedir.

6) Mescitlerin “Dırar” olduğunu kabul eden kimselere kendilerini diğer insanlardan farklı kılan şeytanî bir düşünce hâkim olmaktadır. Şöyle ki: Onlar diğerlerinin bilmediğini bilmiş, başkalarının cahil kaldığı dinin öğretilerine herkesten daha çok bağlanmış, tağutları diğerlerinden daha fazla inkâr etmiş ve... ve... ve... Evet, bunların hepsinin şeytanın fısıldayıp süslü gösterdiği zayıf ve çelimsiz nefislerde haz veren bir tesiri vardır. Şeytan, kendilerini büyük görme ve aldanmaları nedeniyle onları kardeşlerine düşürecek onlarda bu sayede -diğerlerinin kötü bir iş yapmalarına karşın- kendilerinin güzel bir şey yaptığını zannedeceklerdir.

İfrat ve tefritin nefislerde kaynağı şeytan olan bir hazzı vardır. Şeytan, ifrata ve aşırılığa düşürmede başarılı olamadığı kimselere tefrit noktasından yaklaşmaktadır.

İfrat ehline gelince; şeytan onlara öyle bir portre çizmektedir ki, onlar cehennem anahtarlarının ellerinde olduğu ve kendi görüşlerine muhalefet edenlerden dilediklerini oraya girdirebileceklerini zannetmektedirler. Yine aynı şekilde şeytan onlara öyle bir tasvir yapmaktadır ki, sanki ellerinde bir kalem varmış ta o kalemle diledikleri mescitleri insanları içerisine girmekten ve ibadet etmekten men ettikleri dırara çevirmektedirler. Ve onlar adeta insanları kendisi vasıtasıyla korkutmuş oldukları ve kendilerine karşı gelenleri kendisiyle dürttüikleri tekfir sopasına sahipmişçesine hareket etmektedirler.

İşte bu –özellikle de cahil insanların kendilerinden korktuklarını ve kendilerini tekfir etmemeleri için yalvardıklarını gördüklerinde– onlara benzeri olmayan bir haz vermektedir.

Tefrit ve İrcâ ehline gelince; onlar ise bunun tam aksi bir durumdadırlar. Şöyle ki; şeytan onlara öyle bir portre çizmektedir ki onlar –özellikle de cahil insanların cennette ebedî kalmalarını sağlamaları, cennetlik olduklarına dair kesin hüküm vermeleri, Allah’ın rahmetinden bahsetmeleri ve kesin olarak bağışlandıklarını söylemeleri için kendilerine yalvardıklarını gördüklerinde– sanki cennetin anahtarlarına sahip olup ta kullardan dilediklerini oraya girdirmeleri kendi imkânları dâhilindeymişçesine hareket etmektedirler.

İşte bunların hepsi onlar nezdinde ifrat ehline paralel olarak çok büyük bir haz meydana getirmektedir. Biz hem bunlardan hem onların şeytanî hazlarından Allah’a sığınırız. Gerek ifrat ve tefrit ehlerinden gerekse onların sapkın fikir ve karakterlerinden Allah için beri olduğumuzu şimdiden ilan ederiz. Allah’a ilimsizce bir şey dayandırmaktan uzak olduğumuzu da beyan ederiz. Allah-u Teâlâ’dan temennimiz, bizlere Muhammed Mustafa *sallâhu aleyhi ve sellem*’in ve onun değerli ashabının orta ve müsamahalı yolunu göstermesidir. Şüphesiz ki Allah duaları işiten ve onlara en iyi şekilde karşılık verendir.

*Allah’ım! Peygamberimiz ve Önderimiz Hz. Muhammed *sallâhu aleyhi ve sellem*’e, O’nun Âl ve Ashabına Salât ve Selam et.*

Dualarımızın Sonu Âlemlerin Rabbi Olan Allah’a Hamd Etmektir.

**Abdu’l-Mun‘im Mustafa Halîme
Ebu Basîr**

